MACIEJ SZPUNAR
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2025. március 6.[1]

C-211/24. sz. ügy

LEGO A/S
kontra
Pozitív Energiaforrás Kft.

(a Fővárosi Törvényszék [Magyarország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Szellemi tulajdon – Közösségi formatervezési minta – 6/2002/EK rendelet – A 8. cikk (3) bekezdése – Előregyártott elemekből álló rendszerekben kölcsönösen kicserélhető termékek többféle összeállítását, illetve kapcsolódását lehetővé tévő formatervezési minta – 10. cikk – Az oltalom terjedelme – A »tájékozott használó« és az »összbenyomás« fogalma”

Bevezetés

1. Az uniós iparjogvédelmi jog egyértelmű különbséget tesz az oltalom alatt álló jogok különböző kategóriái által betöltött szerep alapján: a szabadalom a műszaki találmányokat oltalmazza, míg a formatervezési minták a termékek külső megjelenését részesítik oltalomban; a védjegyek pedig ezzel szemben az áruk és szolgáltatások, valamint azok gyártói vagy szolgáltatói közötti kapcsolatot védik. E megkülönböztetés kiemelkedő jelentőséggel bír, mivel lehetővé teszi annak megakadályozását, hogy a műszaki fejlődéshez és a torzulásmentes gazdasági versenyhez nélkülözhetetlen egyedi megoldásokat – viszonylag könnyen megszerezhető és nagyon hosszú, sőt akár határozatlan időtartamú kizárólagos jogosultságok révén – monopolizálják. Az említett különbségtétel hatékonyságának biztosítása érdekében a formatervezési mintákra vonatkozó uniós jog úgy rendelkezik, hogy nem részesülhet közösségi formatervezésiminta-oltalomban az a külső jellegzetesség, amely kizárólag a termék műszaki rendeltetésének következménye, illetve az, amely nélkülözhetetlen a különböző gyártmányú termékek együtt történő működtetéséhez.

2. E szabály alól azonban kivételt tesz az „előre gyártott elemekből álló rendszerek” tekintetében, amely kivétel szerint oltalomban részesíthetők azok a formatervezési minták, amelyek célja, hogy ilyen rendszerekben lehetővé tegyék az elemek kapcsolódását. E kivételt gyakran „Lego-kivételnek” nevezik, mivel fő haszonélvezője a LEGO védjegy alatt forgalmazott, valamennyi 3–103 éves korú gyermek által jól ismert építőkocka-rendszer.

[1] Eredeti nyelv: francia.

3. A Lego építőkocka-rendszert az 1950-es években fejlesztették ki. Az első szabadalmi bejelentést 1958-ban nyújtották be Dániában. Az e bejelentés alapjául szolgáló műszaki megoldás az építőkockák összeállítását a tetejükön található üreges kiemelkedés és az aljukon található cső segítségével lehetővé tévő rendszerből állt, amely elemeket úgy terveztek meg és helyeztek el, hogy biztosítsák a stabil kapcsolódást, és ezzel egyidejűleg lehetővé tegyék, hogy az építőkockákat a gyermekek kézzel viszonylag könnyen szétválasszák. A Lego-rendszer szabadalmi oltalmát ezt követően világszinten kiterjesztették, és új műszaki megoldásokkal egészítették ki. [2]

4. E szabadalmak túlnyomó többsége azonban az 1970-es és 1980-as években lejárt, és a Lego-kockák gyártójának a saját rendszere által ihletett – és azzal kompatibilis – kockák gyártóival kellett felvennie a versenyt. Ezt követően az arra irányuló kísérletek többsége, hogy e rendszert más szellemitulajdon-jog, nevezetesen védjegyoltalom, formatervezésiminta-oltalom vagy akár a szerzői jogi oltalom védje, különösen a megszerezni kívánt oltalom tárgyának funkcionális jellege miatt kudarcot vallott. [3]

5. A „Lego-kivétel” mindazonáltal lehetővé teszi a Lego építőkocka-rendszer és közvetve az annak alapjául szolgáló műszaki megoldás oltalmának formatervezési mintaoltalom révén történő fenntartását. [4] A jelen ügy alkalmat kínál a Bíróság számára, hogy ezen oltalom terjedelmét a szellemi tulajdonjogok különböző kategóriái által az uniós jogban biztosított oltalom céljainak fényében pontosítsa.

Jogi háttér

6. A közösségi formatervezési mintáról szóló, 2001. december 12-i 6/2002/EK tanácsi rendelet [5] 3. cikkének a) pontja, 4. cikkének (1) bekezdése, valamint 6., 8. és 10. cikke a következőképpen rendelkezik:

„3. cikk

E rendelet alkalmazásában:

a) »formatervezési minta«: a termék egészének vagy részének megjelenése, amelyet magának a terméknek, illetve a díszítésének a külső jellegzetességei – különösen a rajzolat, a körvonalak, a színek, az alak, a felület, illetve az anyagok jellegzetességei – eredményeznek;

[…]

4. cikk

(1) A formatervezési minta akkor részesülhet közösségi formatervezésiminta-oltalomban, ha új és egyéni jellegű.

[…]

[2] A Lego-rendszer szellemitulajdon-jog általi védelmének történetéről lásd többek között: Hunter, D., Thomas, J., „Lego and the System of Intellectual Property, 1955–2015”, *Intellectual Property Quarterly*, 2016, 1. sz., 1–18. o.

[3] Az uniós védjegyjogot illetően lásd: 2010. szeptember 14-i Lego Juris kontra OHIM ítélet (C-48/09 P, EU:C:2010:516).

[4] Lásd többek között: 2021. március 24-i Lego kontra EUIPO – Delta Sport Handelskontor [Építőelemek egy építőjáték-készletből] ítélet (T-515/19, EU:T:2021:155).

[5] HL 2002. L 3., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 27. kötet, 142. o.

6. cikk

(1) A formatervezési mintának egyéni jellege van, ha bármely nyilvánosságra jutott mintához képest a tájékozott használóra eltérő összbenyomást tesz:

[…]

b) a lajstromozás alapján oltalomban részesülő közösségi formatervezési minta esetén a bejelentés bejelentési napját – elsőbbség igénylése esetén az elsőbbség napját – megelőzően.

(2) Az egyéni jelleg megítélésekor figyelembe kell venni, hogy a szerző milyen alkotói szabadságfokkal alakíthatta ki a mintát.

[…]

8. cikk

(1) Nem részesülhet közösségi formatervezésiminta-oltalomban a külső jellegzetesség, amely kizárólag a termék műszaki rendeltetésének következménye.

(2) Nem részesülhet közösségi formatervezésiminta-oltalomban a termék olyan külső jellegzetessége, amelyet szükségképpen pontosan ugyanabban a formában és méretben kell megvalósítani ahhoz, hogy a termék, amelyben a minta megtestesül, illetve amelyre a mintát alkalmazzák, szerkezetileg összekapcsolható legyen egy másik termékkel, vagy elhelyezhető legyen benne, körülötte vagy rajta oly módon, hogy mindegyik termék betölthesse a rendeltetését.

(3) A (2) bekezdésben foglaltaktól eltérően az 5. és a 6. cikkben említett feltételeknek megfelelő formatervezési minta oltalomban részesülhet, ha azt a célt szolgálja, hogy előre gyártott elemekből álló rendszerekben lehetővé tegye a többféle összeállítást, illetve a kölcsönösen kicserélhető termékek kapcsolódását.

[…]

10. cikk

(1) A közösségi formatervezésiminta-oltalom kiterjed mindazokra a formatervezési mintákra, amelyek a tájékozott használóra nem tesznek eltérő összbenyomást.

(2) Az oltalom terjedelmének megállapításakor figyelembe kell venni, hogy a szerző milyen alkotói szabadságfokkal alakíthatta ki a mintát.”

Az alapügy tényállása, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

7. A LEGO A/S dán jog szerinti társaság a jogosultja többek között a 2011. november 22-i elsőbbséggel lajstromozott, 001950981 0001. sz. közösségi formatervezési mintának, amelynek tárgya egy építőjáték olyan kapcsolóeleme, amely egy peremezett hengerből és két darab, egymással és a hengerre is merőleges, kereszt keresztmetszetű tengelyből áll, mely tengelyek a hengerhez hengeres alapzattal kapcsolódnak,[6] valamint a 2012. november 16-i elsőbbséggel

[6] Ez az elem a LEGO katalógusában „Technic, Axle and pin connector hub with 2 perpendicular axles” néven szerepel.

lajstromozott 002137190 0002. sz. közösségi formatervezési mintának, amelynek tárgya egy építőjáték előregyártott eleme, amely a 2x1 építőkockának olyan módosított változata, amelynek egyik oldalán üreges kiemelkedések találhatók (a továbbiakban: az alapügy tárgyát képező közösségi formatervezési minta).[7]

8. A magyar jog szerinti Pozitív Energiaforrás Kft. Qman márkanév alatt olyan előregyártott műanyag elemekből álló játék építőkészleteket kívánt behozni az országba, amely készletek az alapügy tárgyát képező formatervezésiminta-oltalmak állítólagos bitorlását megvalósító egy vagy több építőelemet is tartalmaztak.

9. A LEGO nyilatkoztatása után a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Veszprém Megyei Adó- és Vámigazgatósága (Magyarország) végzésével elrendelte ezen áruk vámhatósági rendelkezés alá vonását, majd később a Pozitív Energiaforrás ügyvezetője ellen a LEGO iparjogvédelmi jogai megsértésének gyanúja miatt szabálysértési eljárást is kezdeményezett.

10. 2022. június 22-én a LEGO a 6/2002 rendelet 10. és 89. cikke alapján ideiglenes intézkedés iránti kérelmet nyújtott be a Fővárosi Törvényszékhez (Magyarország) az alapügy tárgyát képező építőjáték készletek lefoglalása érdekében. E bíróság elutasította ezt a kérelmet, mivel úgy ítélte meg, hogy az alapügy tárgyát képező közösségi formatervezési minták e rendelet 8. cikkének (3) bekezdése alapján élveznek oltalmat, és mivel a kapcsolóelemek formája kizárólag a termék műszaki rendeltetésének következménye, az ilyen forma létrehozása során az alkotói mozgástér igen szűk. A termék formájára és méretére is tekintettel úgy ítélte meg, hogy a tájékozott használó az ilyen formatervezési mintát koncentrált, tüzetes, legapróbb részletekre kiterjedő figyelemmel szemléli. Következésképpen, az alapügy tárgyát képező két formatervezésiminta-oltalom lajstromkivonatok szerinti ábrázolását a Pozitív Energiaforrás termékéről készült fényképfelvételekkel tüzetesen vetette össze, és megállapította, hogy az utóbbiak a tájékozott használóra az alapügy tárgyát képező közösségi formatervezési mintákétól eltérő összbenyomást tesznek.

11. A LEGO fellebbezése alapján eljáró Fővárosi Ítélőtábla (Magyarország), megváltoztatta e határozatot, és az alapügy tárgyát képező termékek lefoglalásáról rendelkezett azzal az indokkal, hogy az alapügy tárgyát képező közösségi formatervezési minták és a Pozitív Energiaforrás termékei nem tesznek eltérő összbenyomást a tájékozott használóra. A Pozitív Energiaforrás felülvizsgálati kérelme alapján eljáró Kúria (Magyarország) e határozatot hatályában fenntartotta.

12. A LEGO ezt követően bitorlási pert indított a Fővárosi Törvényszék, a kérdést előterjesztő bíróság előtt, amelyben lényegében azt kéri, hogy a bíróság állapítsa meg a bitorlást, tiltsa el a Pozitív Energiaforrást a bitorlási cselekmények folytatásától, és alkalmazza e cselekmények egyéb jogkövetkezményeit.

13. E körülmények között határozott úgy a Fővárosi Törvényszék, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Egy olyan ügyben, mint az alapeljárásban, ahol a jogosult olyan formatervezési minta oltalmát érvényesíti, amely a [6/2002 rendelet] 8. cikke (3) bekezdése alapján részesülhet formatervezésiminta-oltalomban, az alperes olyan játék építőkészletében fellelhető egy vagy több építőkockával szemben, amelyek a felperes mintájáéval azonos összeépítő funkciót

[7] Ez az elem a LEGO katalógusában „Brick, modified 1 x 2 with studs on 1 side” néven szerepel.

látnak el ebben az építőkészletben, összhangban áll-e [az uniós] joggal az olyan bírói gyakorlat, amely szerint a bíróság a felperes mintaoltalmának a [6/2002 rendelet] 10. cikke szerinti terjedelme meghatározásakor,

– olyan tájékozott használóból indul ki, aki a minta és a termék funkciójával kapcsolatos, szakembertől elvárható műszaki-technikai ismeretekkel rendelkezik,

– e tájékozott használót olyannak tekinti, aki a felperes mintáját és az alperes termékét minden apró részletre kiterjedő, műszaki-technikai szemléletű, analizáló vizsgálattal veti össze, és

– e tájékozott használóról azt feltételezi, hogy a mintáról és a termékről szerzett összbenyomását elsősorban mint műszaki-technikai véleményt alakítja ki?

2) Ha a fenti jellemzőkkel bíró ügyben arra a következtetésre kell jutni, hogy a felperes mintájának oltalma kiterjed az alperes építőkészleteiben föllelhető egy vagy néhány darab, de a teljes készlethez képest csekély mennyiségű építőkockára, akkor összhangban áll-e a közösségi joggal egy olyan mérlegelés, amellyel a jogsértés részlegességét, a jogsértés teljes áruhoz viszonyított csekély arányát és súlyát, továbbá a nagyobbrészt nem kifogásolható építőkészlet korlátozásmentes kereskedelméhez fűződő érdekeket értékelve, és ezeket a [6/2002] rendelet 89. cikkének (1) bekezdése alapján »alapos oknak« minősítve a bíróság eltekint az építőkészlet országba való behozatalának folytatásától való eltiltás iránti kérelem teljesítésétől?”

14. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet 2024. március 18-án nyújtották be a Bírósághoz. Az alapeljárás felei, a magyar kormány és az Európai Bizottság terjesztett elő írásbeli észrevételeket. A Bíróság úgy határozott, hogy az ügyet tárgyalás tartása nélkül bírálja el.

Elemzés

15. A Bíróság kívánságának megfelelően a jelen indítványt az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés elemzésére korlátozom. A második kérdésre adandó válasz ugyanis könnyen levezethető az állandó ítélkezési gyakorlatból. [8]

16. Első kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 6/2002 rendelet 10. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy az e rendelet 8. cikkének (3) bekezdése szerinti formatervezésiminta-oltalom terjedelmét az e formatervezési minta által olyan tájékozott használóra tett összbenyomás alapján kell meghatározni, aki alapos műszaki ismeretekkel rendelkezik, és a műszaki szempontokat illetően különös éberséget tanúsít, továbbá hogy ez az összbenyomás elsősorban műszaki megfontolásokból ered-e.

17. Annak érdekében, hogy e kérdésre az előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő jogvita megoldásához hasznos választ lehessen adni, először is a 6/2002 rendelet értelmében vett „tájékozott használó” fogalmát, másodszor pedig az e rendelet 8. cikke (3) bekezdésének hatálya alá tartozó formatervezési minta által az ilyen használóra tett összbenyomást alkotó elemeket, valamint az ilyen formatervezési minta oltalmának az említett rendelet 10. cikke szerinti terjedelmének értékelése során figyelembe veendő elemeket kell elemezni.

[8] Lásd különösen: 2016. június 22-i Nikolajeva ítélet (C-280/15, EU:C:2016:467, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

A tájékozott használóról

18. A „tájékozott használó” fogalma a 6/2002 rendelet egyik központi fogalma, mivel a formatervezési minta által az ilyen tájékozott használóra tett összbenyomás meghatározza mind az érintett formatervezési minta oltalmazhatóságát azzal, hogy igazolja-e vagy sem annak egyéni jellegét, mind pedig a potenciálisan bitorlást megvalósító formatervezési mintákkal szemben fennálló ezen oltalom terjedelmét.[9] A tájékozott használó fiktív személy, aki a védjegyjogi átlagos fogyasztó és a szabadalmi jogi szakember funkcionális megfelelője a formatervezési mintákra vonatkozó jogban.

19. A tájékozott használó fogalmának jellemzőit a Bíróság a PepsiCo kontra Grupo Promer Mon Graphic ítéletben[10] fejtette ki. A „tájékozott használó” fogalmát tehát, amelyet a 6/2002 rendelet nem határoz meg, úgy kell értelmezni, mint „a védjegyjogban alkalmazandó átlagos fogyasztó (akitől nem várnak el semmilyen különleges ismeretet, és aki általában nem hasonlítja közvetlenül össze az ütköző védjegyeket) fogalma és a komoly technikai ismeretekkel rendelkező szakember fogalma között elhelyezkedő köztes fogalmat”. E fogalom tehát „– akár személyes tapasztalata, akár az adott ágazatra vonatkozó kiterjedt ismeretei folytán – nem átlagosan figyelmes, hanem különösen éber használót jelöl”[11].

20. A Bíróság kifejtette, hogy „a »tájékozott« jelző azt sugallja, hogy a használó – bár nem tervező vagy technikai szakértő – ismeri az érintett ágazatban jelen lévő különböző formatervezési mintákat, bizonyos fokú ismeretekkel rendelkezik az említett formatervezési mintákat rendszerint alkotó elemekről, és az érintett árukra irányuló érdeklődéséből adódóan azok használata során viszonylag magas fokú figyelmet tanúsít.”[12]

21. Bár a Bíróság a „tájékozott használó” fogalmát a közösségi formatervezési minta oltalmának megsemmisítése iránti eljárás keretében, tehát a 6/2002 rendelet 6. cikke alapján határozta meg, semmi nem utal arra, hogy e rendelet 10. cikke vonatkozásában e fogalmat eltérően kellene értelmezni. Éppen ellenkezőleg, a kölcsönösség elve alapján a formatervezési minta oltalmának terjedelme a formatervezési minta egyéni jellegének másik oldalát jelenti.[13] Mindkettőt tehát az azonos jellemzőkkel rendelkező fiktív személyre, azaz a tájékozott használóra tett összbenyomás alapján kell értékelni, akár a formatervezési minta érvényességét, akár a bitorlást illetően. A Bíróságnak a PepsiCo ítéletben tett megállapításai tehát teljes mértékben átültethetők a jelen ügyre.

22. A kérdést előterjesztő bíróság ugyanakkor úgy véli, hogy a 6/2002 rendelet 8. cikke (3) bekezdésének hatálya alá tartozó formatervezési minták esetében azok alapvető elemei a termék külső megjelenése jellemzőinek műszaki rendeltetésében, vagyis az előregyártott elemek rendszerében a más termékekkel való esetleges összekapcsolásban rejlenek. Ezért szerinte azt kell megállapítani, hogy a fiktív tájékozott használó műszaki ismeretekkel rendelkezik, különösen éber, és ennélfogva a műszaki szempontok hatással vannak arra az összbenyomásra, amelyet a szóban forgó formatervezési minta tesz rá.

[9] A „tájékozott használó” uniós formatervezésiminta-jogban használatos fogalmáról lásd többek között Stone, D., *European Union Design Law: A Practitioners' Guide*, Oxford University Press, 2016, 209–229. o.

[10] 2011. október 20-i ítélet (C-281/10 P, a továbbiakban: PepsiCo ítélet, EU:C:2011:679).

[11] PepsiCo ítélet, 53. pont.

[12] PepsiCo ítélet, 59. pont.

[13] Ezt az elvet a következő mondás foglalja össze: „Ami sérti az előbbit (a formatervezésiminta-oltalmat), sérti az utóbbit is.” A kölcsönösség elvéről lásd többek között: Hartwig, H., „Reciprocity in European design law”, in Hartwig, H. (szerk.), *Research handbook on design law*, Edward Elgar Publishing, 2021, 119. o.

23. Ez az álláspont számomra nem tűnik helytállónak.

24. Jóllehet a 6/2002 rendelet 8. cikke (3) bekezdésének hatálya alá tartozó formatervezési mintáknak szükségszerűen van műszaki funkciójuk, azok továbbra is formatervezési minták, és ekként részesülnek oltalomban. Márpedig az e rendelet 3. cikkének a) pontjában szereplő meghatározás szerint a formatervezési minta „a termék egészének vagy részének megjelenése". Tehát nem a termék azon műszaki funkciója részesül oltalomban, amely hozzájárul a tájékozott használóra tett összbenyomáshoz, hanem kizárólag a termék külső, azaz vizuális megjelenése.[14] Az a körülmény tehát, hogy azon termékek megjelenését, amelyekre az említett rendelet 8. cikke (3) bekezdésének hatálya alá tartozó formatervezési mintákat alkalmazzák, vagy legalábbis azok bizonyos jellegzetességeinek megjelenését az összekapcsolás követelményei határozzák meg, semmit nem változtat e megállapításon.

25. Ezzel szemben, a kérdést előterjesztő bíróság megítélése és állítása szerint a tájékozott használó közel áll a szabadalmi jog területén a találmányok szabadalmazhatóságának megítéléséért felelős szakember alakjához. Az ilyen értékelés azonban nem a termék megjelenésére, hanem egy elvont elképzelésre, nevezetesen egy műszaki probléma megoldására vonatkozik. Az tehát nem ültethető át a formatervezési mintákra vonatkozó jogra.

26. A tájékozott használónak a Bíróság által a PepsiCo ítéletben megállapított jellemzői tehát teljes mértékben érvényesek a 6/2002 rendelet 8. cikke (3) bekezdésének hatálya alá tartozó formatervezési minták tekintetében. Úgy tűnik, hogy ez a megállapítás összhangban áll a jelen ügyben észrevételeket előterjesztő felek álláspontjával.

Az összbenyomásról

27. Első kérdésének harmadik részével az előterjesztő bíróság arra vár választ, hogy a 6/2002 rendelet 10. cikke alkalmazásában az e rendelet 8. cikke (3) bekezdésének hatálya alá tartozó formatervezési minta által a tájékozott használóra tett összbenyomás eredhet-e elsősorban műszaki jellegű megfontolásokból. Az e kérdésre adandó választ véleményem szerint árnyalni kell, mivel az ilyen megfontolásokat a kérdést előterjesztő bíróság által előadottól eltérő módon veszik figyelembe.

28. A 6/2002 rendelet 10. cikkének (1) bekezdése értelmében a közösségi formatervezési minta által a tájékozott használóra tett összbenyomás határozza meg e formatervezési minta oltalmának terjedelmét, abban az értelemben, hogy minden olyan formatervezési minta, amely nem tesz eltérő összbenyomást e felhasználóra, sérti az érintett formatervezésiminta-oltalmat.

29. A tájékozott használó jellemzői megegyeznek a jelen indítvány 19. és 20. pontjában említett jellemzőkkel. Ebből következik, hogy az összbenyomás, amelyet lehetőség szerint az ütköző formatervezési minták közvetlen összehasonlításával kell kialakítani,[15] többek között e használó különös éberségének, az érintett ágazatra és a létező formatervezési mintákra vonatkozó kiterjedt ismereteinek, valamint az érintett termékek iránti érdeklődésének az eredménye.[16] Így a tájékozott használó – anélkül, hogy műszaki szakértőnek kellene lennie – képes arra, hogy a formatervezési

[14] Lásd ebben az értelemben: 2010. március 18-i Grupo Promer Mon Graphic kontra OHIM – PepsiCo (Kör alakú promóciós termék ábrázolása) ítélet (T-9/07, EU:T:2010:96, 50. pont); Mengozzi főtanácsnok PepsiCo kontra Grupo Promer Mon Graphic ügyre vonatkozó indítványa (C-281/10 P, EU:C:2011:302, 73. pont).

[15] PepsiCo ítélet, 55. pont.

[16] PepsiCo ítélet, 53. és 59. pont.

mintáknak az érintett ágazat termékeiben szokásosan jelen lévő elemeit az „új” elemektől megkülönböztesse. Márpedig az újszerű elemek közötti különbségek jobban befolyásolják az ilyen használóra tett összbenyomást, mint a szokásos elemekben fennálló hasonlóságok. [17]

30. A kérdést előterjesztő bíróság nem jelöli meg, hogy kit tart azon termék tipikus használójának, amelyre az érintett formatervezési mintát alkalmazzák. [18] Ugyanakkor, még ha a kérdést előterjesztő bíróság úgy ítélné is meg, hogy a Lego építőkockák használói tipikusan gyermekek, [19] a „tájékozott” jelző továbbra is teljes mértékben alkalmazandó, ezért az ilyen használó továbbra is rendelkezik a jelen indítvány 19. és 20. pontjában említett valamennyi jellemzővel. Ráadásul, ami az (elsősorban) gyermekeknek szánt árucikkekre alkalmazandó formatervezési mintákat illeti, közismertnek tűnik számomra, hogy ez utóbbiak legalább a felnőttekével megegyező szintű ismeretekkel és éberséggel rendelkeznek. Az a körülmény tehát, hogy a szóban forgó formatervezési minták gyermekeknek szánt termékekre vonatkozik, egyáltalán nem indokolja, hogy az ilyen termékek tájékozott használójának az érintett ágazatra vonatkozóan kevésbé kiterjedt ismereteket vagy alacsonyabb szintű éberséget tulajdonítsunk.

31. Egyébiránt a 6/2002 rendelet (14) preambulumbekezdése kimondja, hogy a két formatervezési minta által tett összbenyomások közötti különbséget többek között „annak a terméknek a természetét [figyelembe véve kell meghatározni], amelyre a mintát alkalmazzák”. Ami az előregyártott elemekből álló rendszerek részét képező termékekre alkalmazott formatervezési mintákat illeti, indokolt tehát úgy tekinteni, hogy a tájékozott használó nemcsak a szóban forgó termék megjelenését veszi elkülönülten figyelembe, hanem azt a megjelenést is, amellyel az a rendszer más elemeivel való összeállítását követően rendelkezni fog.

32. Ugyanakkor a formatervezési minta által a tájékozott használóra tett összbenyomás meghatározása nem önmagában vett cél. Ez csupán egy közbenső lépés a közösségi formatervezésiminta-oltalom terjedelmének a potenciálisan bitorlást megvalósító formatervezési mintához képest történő értékelése során. [20] Ezt az értékelést az ügyben eljáró bíróság végzi el, amelynek a tájékozott használó „szemüvegét kell felvennie” annak meghatározása érdekében, hogy az ütköző formatervezési minták az ilyen használóra eltérő összbenyomást tesznek-e. Értékelése során a bíróságnak figyelembe kell vennie azokat a körülményeket, amelyeknek a tájékozott használó esetleg nincs teljes tudatában, de amelyek figyelembevételét a 6/2002 rendelet megköveteli.

33. Így a 6/2002 rendelet 8. cikkének (1) és (2) bekezdése kizárja az oltalomból a termék azon külső jellegzetességeit, amelyek kizárólag a termék műszaki rendeltetésének következményei, valamint az úgynevezett „összekapcsolást” szolgáló külső jellegzetességeit. E rendelet 8. cikkének (3) bekezdése azonban kivételt ír elő az előregyártott elemekből álló rendszereken belül felcserélhető termékek tekintetében. Igaz ugyan, hogy szó szerint csak a 8. cikk (2) bekezdése alóli kivételről van szó, míg e cikk (1) bekezdését a kivétel nem említi. A Törvényszék ugyanakkor kimondta, hogy az említett rendelet 8. cikke (3) bekezdése hatékony érvényesülésének megőrzése érdekében e rendelkezést úgy kell értelmezni, mint amely e cikk (1) bekezdése alól is kivételt képez, ha a szóban forgó minta mind e cikk (2) bekezdésének, mind pedig (1) bekezdésének

[17] Lásd ebben az értelemben: 2010. március 18-i Grupo Promer Mon Graphic kontra OHIM – PepsiCo (Kör alakú promóciós termék ábrázolása) ítélet (T-9/07, EU:T:2010:96, 72–82. pont).

[18] Egyébiránt a jogirodalomban gyakran bírálják azt a gyakorlatot, hogy a tájékozott használót úgy személyesítik meg, hogy egy valós személy jellemzőivel ruházzák fel. A tájékozott használó alakja ugyanis jogi fikció, és az absztrakció magasabb szintjén helyezkedik el. Lásd többek között: Stone, D., *European Union Design Law: A Practitioners' Guide*, i. m., 219. o.

[19] Analógia útján, a Bíróság által a PepsiCo ítéletben (54. pont) elismertek alapján.

[20] Az oltalom terjedelme nem *in abstracto* létezik. A 6/2002 rendelet 10. cikke értelmében azt mindig egy másik formatervezési mintához viszonyítva kell értékelni.

hatálya alá tartozik.[21] Így az előregyártott elemekből álló rendszer részét képező termék összekapcsolást szolgáló külső jellegzetességei akkor is oltalomban részesülnek, ha azok kizárólag a termék műszaki rendeltetésének következményei. Hozzájárulnak tehát a formatervezési minta által a tájékozott használóra tett összbenyomáshoz.

34. Ezzel szemben a 6/2002 rendelet 10. cikkének (2) bekezdése értelmében az oltalom terjedelmének megítélésekor figyelembe kell venni, hogy a szerző milyen alkotói szabadságfokkal alakíthatta ki a mintát.

35. Márpedig általánosan elfogadott, hogy a műszaki kötöttségek azon elemek közé tartoznak, amelyek korlátozhatják a szerző alkotói szabadságát.[22] A termék azon külső jellegzetességeit illetően, amelyeket a 6/2002 rendelet 8. cikkének (2) bekezdésében szereplő meghatározás szerint „szükségképpen pontosan ugyanabban a formában és méretben kell megvalósítani”, véleményem szerint úgy lehet tekinteni, hogy az alkotói szabadság minimális fokú, sőt teljes mértékben hiányzik. Ez még inkább így van akkor, ha e jellegzetességek kizárólag az érintett termék műszaki rendeltetésének, azaz a jelen esetben az összekapcsolásnak a következményei.

36. A csekély alkotói szabadságfok nem zárja ki teljesen a termék valamely külső jellegzetességét az érintett formatervezési minta által a tájékozott felhasználóra tett összbenyomásból.[23] Befolyásolja azonban a Törvényszék megfogalmazása szerinti „fordított arányossági szabály” alapján az ütköző formatervezési minták által keltett összbenyomások összehasonlítását.[24] E szabály szerint, minél korlátozottabb az alkotói szabadság foka a vitatott formatervezési minta kialakításában, annál inkább elegendők lehetnek kisebb különbségek is ahhoz, hogy eltérő összbenyomást alakítsanak ki a tájékozott használóban. Ez azért van így, mert amennyiben a szóban forgó formatervezési minták közötti hasonlóságok olyan közös jellegzetességekre vonatkoznak, amelyek kialakításában a szerző alkotói szabadságát különösen a műszaki korlátok behatárolják, e hasonlóságok csak csekély jelentőséggel bírnak az e formatervezési minták által a tájékozott felhasználóra tett összbenyomás szempontjából.[25]

37. Az előregyártott elemekből álló rendszer részét képező termékekre, például az építőkockákra alkalmazott formatervezési minták esetében az összekapcsolást szolgáló jellegzetességek vagy a termék műszaki rendeltetéséből következő jellegzetességek e termékek külső jellegzetességeinek jelentős hányadát tehetik ki.[26] E jellegzetességek a 6/2002 rendelet 8. cikkének (3) bekezdésében előírt kivétel alapján továbbra is oltalom alatt állnak. Ugyanakkor, mivel az alkotói szabadság nagyon korlátozott e jellegzetességek kidolgozása során, az ütköző formatervezési minták által a

[21] Lásd ebben az értelemben: 2021. március 24-i Lego kontra EUIPO – Delta Sport Handelskontor (Építőelemek egy építőjáték-készletből) ítélet (T-515/19, EU:T:2021:155, 80. pont).

[22] 2010. március 18-i Grupo Promer Mon Graphic kontra OHIM – PepsiCo (Kör alakú promóciós termék ábrázolása) ítélet (T-9/07, EU:T:2010:96, 67. pont); 2023. szeptember 6-i Cayago Tec kontra EUIPO – iAqua (Shenzhen) (Vízirobogók, motorcsónakok) ítélet (T-377/22, EU:T:2023:504, 46. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Lásd még: Mengozzi főtanácsnok PepsiCo kontra Grupo Promer Mon Graphic ügyre vonatkozó indítványa (C-281/10 P, EU:C:2011:302, 31. pont).

[23] Ellentétben a 6/2002 rendelet 8. cikke (1) és (2) bekezdésének hatálya alá tartozó jellegzetességekkel, amelyek egyáltalán nem járulnak hozzá ehhez a benyomáshoz, kivéve ha e cikk (3) bekezdésének hatálya alá tartoznak.

[24] 2023. szeptember 6-i Cayago Tec kontra EUIPO – iAqua (Shenzhen) (Vízirobogók, motorcsónakok) ítélet (T-377/22, EU:T:2023:504, 48. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[25] 2010. március 18-i Grupo Promer Mon Graphic kontra OHIM – PepsiCo (Kör alakú promóciós termék ábrázolása) ítélet (T-9/07, EU:T:2010:96, 67. és 72. pont).

[26] Példaként a 2021. március 24-i Lego kontra EUIPO – Delta Sport Handelskontor (Építőelemek egy építőjáték-készletből) ítélet (T-515/19, EU:T:2021:155) alapjául szolgáló ügyben az EUIPO fellebbezési tanácsa a szóban forgó termék (az alapügy tárgyát képezőtől eltérő Lego-kocka) hat külső jellegzetességét azonosította, amelyek mind kizárólag a műszaki rendeltetéséből következtek. A Törvényszék ezt követően egyetlen olyan további jellegzetességet nevezett meg, amelyről azt állapította meg, hogy nem e termék műszaki rendeltetéséből következik (lásd ezen ítélet 102–114. pontját).

tájékozott használóra tett összbenyomások összehasonlítása során gyakorolt hatásuk erősen korlátozott. Következésképpen az érintett formatervezési minták közötti minimális eltérések is lehetővé teszik a bitorlás megállapításának elkerülését.

38. Felmerül tehát a kérdés, hogy a 6/2002 rendelet 8. cikke (3) bekezdése érvényesülésének teljes körű megőrzése érdekében e rendelkezést nem kellene-e egyben az e rendelet 10. cikkének (2) bekezdése alóli kivételként is értelmezni. Úgy vélem azonban, hogy a fenti kérdésre nemleges választ kell adni.

39. Először is, igaz, hogy a Törvényszék kimondta, hogy a 6/2002 rendelet 8. cikkének (3) bekezdését, amely a szövege szerint kizárólag e cikk (2) bekezdésétől tartalmaz eltérést, úgy kell értelmezni, mint amely e cikk (1) bekezdésétől is eltér.[27] A jelen ügyben azonban más a helyzet, mint e rendelet 10. cikke (2) bekezdésének esetében.

40. A 6/2002 rendelet 8. cikkének (1) és (2) bekezdése ugyanis ugyanazt a kérdéskört érinti, nevezetesen a termékek külső jellegzetességei két kategóriájának oltalmazhatóságát: amelyek kizárólag a termék műszaki rendeltetésének következményei, illetve amelyek az összekapcsolást szolgálják. Indokolt tehát az e második kategóriára vonatkozó kivételt kiterjeszteni azokra a jellegzetességekre, amelyek mind a második, mind az első kategóriába beletartoznak. Ellenkező esetben e kivételt aszimmetrikus módon alkalmaznák abban az értelemben, hogy az csak a 6/2002 rendelet 8. cikkének (2) bekezdésében említett azon jellegzetességekre vonatkozna, amelyek nem tartoznak egyidejűleg e cikk (1) bekezdésének hatálya alá, míg az említett cikk (3) bekezdése az e cikk (2) bekezdésének hatálya alá tartozó valamennyi jellegzetességre alkalmazandó.[28] Márpedig, mivel az összekapcsolást szolgáló jellegzetességek gyakran kizárólag a műszaki rendeltetésük következményei,[29] jelentősen gyengülne a 6/2002 rendelet 8. cikke (3) bekezdésének hatékony érvényesülése.

41. Nem ez a helyzet áll fenn a 6/2002 rendelet 10. cikkének (2) bekezdése esetében. E rendelkezés egy másik kérdéskörre vonatkozik, nevezetesen arra, hogy az oltalom terjedelmének értékelése során figyelembe kell venni a szóban forgó közösségi formatervezési minta szerzőjének alkotói szabadságfokát. Nemcsak az e rendelet 8. cikke (3) bekezdésének hatálya alá tartozó formatervezési mintákra alkalmazandó, hanem különbségtétel nélkül valamennyi formatervezési mintára, és a szerző alkotói szabadságát a műszaki kötöttségektől eltérő tényezők is korlátozhatják. Nem áll fenn tehát e rendelkezés aszimmetrikus alkalmazásának kockázata. Így az említett rendeletben erre vonatkozó bármilyen utalás hiányában nem lehet kizárni az ugyanezen rendelet 8. cikke (3) bekezdésének hatálya alá tartozó formatervezési minták esetében az e rendelet 10. cikke (2) bekezdésének alkalmazását.

42. Másodszor, e megállapítást magának a 6/2002 rendelet 8. cikke (3) bekezdésének a szövege is megerősíti. E rendelkezés ugyanis megköveteli, hogy a hatálya alá tartozó formatervezési mintáknak ahhoz, hogy oltalomban részesüljenek, meg kell felelniük többek között az e rendelet 6. cikkében előírt feltételnek, azaz egyéni jelleggel kell rendelkezniük. Ezen egyéni jelleget a lajstromozott formatervezési minta lajstromozására irányuló bejelentés bejelentési napját (vagy adott esetben az igényelt elsőbbség napját) megelőzően nyilvánosságra jutott formatervezési

[27] 2021. március 24-i Lego kontra EUIPO – Delta Sport Handelskontor (Építőelemek egy építőjáték-készletből) ítélet (T-515/19, EU:T:2021:155, 80. pont).

[28] Lásd ebben az értelemben: 2021. március 24-i Lego kontra EUIPO – Delta Sport Handelskontor (Építőelemek egy építőjáték-készletből) ítélet (T-515/19, EU:T:2021:155, 77. és 79. pont).

[29] Lásd a jelen indítvány 37. pontját.

mintákra tekintettel kell értékelni. Márpedig az említett rendelet 6. cikkének (2) bekezdése az e rendelet 10. cikkének (2) bekezdéséhez hasonló szabályt fogalmaz meg, amelynek értelmében az egyéni jelleg megítélésekor figyelembe kell venni a szerző alkotói szabadságfokát.

43. A kölcsönösség elve [30] szerint az oltalomnak a 6/2002 rendelet 10. cikkének megfelelően meghatározott terjedelme a szóban forgó formatervezési minta egyéni jellegének az e rendelet 6. cikkének megfelelően értékelt megfelelője. Nem létezhetnek tehát olyan formatervezési minták, amelyek esetében az oltalom terjedelmét a potenciálisan bitorlást megvalósító formatervezési mintákhoz képest kevésbé szigorú szabályok alapján határoznák meg, mint amelyek alapján azok egyéni jellegét a korábbi formatervezési mintákhoz képest értékelik. Márpedig ez lenne a helyzet, ha a szerző alkotói szabadságfokát figyelembe vennék az egyéni jelleg értékelése során, ami alacsonyabbra tenné az ilyen jelleg elismeréséhez szükséges különbség tekintetében alkalmazott küszöböt, az oltalom terjedelmének értékelése során pedig nem vennék figyelembe, aminek következtében a bitorlás megállapításának elkerüléséhez szükséges különbség tekintetében alkalmazott küszöb magasabbra kerülne.

44. Ez ellentmondásos eredményre vezetne. A korábbi formatervezési minta ugyanis a tájékozott használóra más összbenyomást tenne, mint amelyet egy másik lajstromozott vagy lajstromoztatni kért formatervezési minta tesz, megakadályozva ezáltal azt, hogy e lajstromozást vagy a formatervezési minta érvényességét vitassák, [31] viszont úgy lehetne tekinteni, mint amely ugyanezen lajstromozott formatervezési minta bitorlását valósítja meg. Így a lajstromozott formatervezési minta jogosultja eltávolíthatná a piacról a korábbi formatervezési mintákat, anélkül hogy az utóbbiak jogosultjai vitathatnák e lajstromozott formatervezési minta érvényességét.

45. A kölcsönösség elve tehát megköveteli, hogy az alkotói szabadságfokot valamennyi formatervezési minta esetében figyelembe vegyék, beleértve a 6/2002 rendelet 8. cikke (3) bekezdésének hatálya alá tartozó formatervezési mintákat is, mind az egyéni jelleg, mind pedig az oltalom terjedelmének értékelése során.

46. Végül, harmadszor, bár a 6/2002 rendelet 8. cikkének (3) bekezdése az előregyártott elemekből álló rendszeren belül felcserélhető termékekre alkalmazott formatervezési minták oltalmát e termékek megjelenésének funkcionális jellemzői ellenére lehetővé teszi, e rendelet általános célja továbbra is a (10) preambulumbekezdésben meghatározott cél, nevezetesen az, hogy ne akadályozza a műszaki haladást vagy a különböző gyártmányú termékek együtt történő működtetését azáltal, hogy kizárólag műszaki rendeltetésből következő vagy mechanikus összekapcsolást lehetővé tevő jellegzetességeket részesít oltalomban.

47. Márpedig ezt a célt veszélyeztetné, ha az előregyártott elemekből álló rendszer részét képező termékek összekapcsolást szolgáló külső jellegzetességei, amelyek a termék megjelenésében gyakran túlsúlyban vannak, meghatározóak lennének a tájékozott használóra tett összbenyomás szempontjából az érintett formatervezési minták oltalma terjedelmének értékelése során. A szerző alkotói szabadságfokának ezen eljárás keretében történő figyelembevétele véleményem szerint lehetővé teszi e cél elérését anélkül, hogy veszélyeztetné a 6/2002 rendelet 8. cikkének (3) bekezdésében szereplő kivétel hatékony érvényesülését.

[30] Lásd a jelen indítvány 21. pontját.

[31] A formatervezési minta érvényességét többek között az egyéni jelleg követelményére tekintettel kell értékelni, lásd a 6/2002 rendelet 25. cikke (1) bekezdésének b) pontját.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre adandó válasz

48. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben szereplő információkat figyelembe véve, konkrétan a jelen indítvány 46. pontjában említett cél megőrzésére való törekvés indította az előterjesztő bíróságot azon kérdés felvetésére, hogy célszerű-e a 6/2002 rendelet 8. cikke (3) bekezdésének hatálya alá tartozó formatervezési minták oltalma terjedelmének meghatározása érdekében olyan sajátos szempontokat alkalmazni, amelyek figyelembe veszik e formatervezési minták sajátosságait.

49. Úgy vélem azonban, amint az a fenti megfontolásokból következik, hogy éppen ellenkezőleg, a 6/2002 rendelet uniós bíróságok által értelmezett rendelkezéseinek szigorú és teljes körű alkalmazása teszi lehetővé e cél elérését, tiszteletben tartva e rendelet 8. cikke (3) bekezdésének hatékony érvényesülését.

50. Azt javaslom tehát, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre azt a választ adja, hogy a 6/2002 rendelet 10. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az e rendelet 8. cikke (3) bekezdésének hatálya alá tartozó formatervezési minta oltalmának terjedelmét az e formatervezési minta által a tájékozott használóra tett összbenyomás alapján kell meghatározni, aki – bár nem tervező vagy technikai szakértő – ismeri az érintett ágazatban jelen lévő különböző formatervezési mintákat, bizonyos fokú ismeretekkel rendelkezik az említett formatervezési mintákat rendszerint alkotó elemekről, és az érintett árukra irányuló érdeklődéséből adódóan viszonylag magas fokú figyelmet tanúsít akkor, amikor azokat előregyártott elemekből álló rendszer elemeiként használja. Az oltalom terjedelmének megítélésekor figyelembe kell venni az érintett formatervezési minta szerzőjének alkotói szabadságfokát, ideértve a termék azon külső jellegzetességeinek kialakítását is, amelyek az összekapcsoláshoz szükségesek.

Végkövetkeztetés

51. A fenti megfontolások összességére tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a Fővárosi Törvényszék (Magyarország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre a következő választ adja:

A közösségi formatervezési mintáról szóló, 2001. december 12-i 6/2002/EK tanácsi rendelet 10. cikkét

a következőképpen kell értelmezni:

az e rendelet 8. cikke (3) bekezdésének hatálya alá tartozó formatervezési minta oltalmának terjedelmét az e formatervezési minta által a tájékozott használóra tett összbenyomás alapján kell meghatározni, aki – bár nem tervező vagy technikai szakértő – ismeri az érintett ágazatban jelen lévő különböző formatervezési mintákat, bizonyos fokú ismeretekkel rendelkezik az említett formatervezési mintákat rendszerint alkotó elemekről, és az érintett árukra irányuló érdeklődéséből adódóan viszonylag magas fokú figyelmet tanúsít akkor, amikor azokat előregyártott elemekből álló rendszer elemeiként használja. Az oltalom terjedelmének megítélésekor figyelembe kell venni az érintett formatervezési minta szerzőjének alkotói szabadságfokát, ideértve a termék azon külső jellegzetességeinek kialakítását is, amelyek az összekapcsoláshoz szükségesek.